

MEDIATYÖPAJOJA MONINAISILLE KOHDERYMILLE

Maija (Maikki) Kantola, maikki.kantola@gmail.com - **Elokuva**

Inklusiivisuuteen pyrkiminen vaatii tietoisuutta vallitsevista normeista, omista kulttuurisista lähtökohdista sekä niihin liittyvistä positiivisista ja negatiivisista ennakkoluuloista. Päämääränä on tarjota erilaisista lähtökohdista tuleville ihmisille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua, olla toimijana ja kuluttaa palveluita purkamalla rakenteellisia esteitä. (Lindfors 2019.)

Pitkä työhistoriani sisältää lastenkulttuuria, media- ja taidekasvatusta, kulttuurihyvinvointia sekä kulttuurista moninaisuutta. Työvuosiin mahtuu useiden järjestöjen ja YLE:n palkkalistoilla erilaisten, päivästä viikkoon kestävien media- ja elokuvatyöpajojen järjestäminen ympäri Suomea. Lisäksi olen suunnitellut ja ohjannut kuukausia ja vuosia kestäviä taidekerhoja ja viikonlopusta viikkoon kestäviä leirejä. Useat, eri mittaiset kokonaisuudet on näiden vuosien aikana suunnattu erityis- tai vähemmistöryhmille. Ajatuksena tässä on ollut antaa mediatoiminnan kautta ääni myös heille, jotka yleensä jäävät vähemmälle huomiolle.

Kuva 1. Romani animaation sankarina (Kantola)

Kuva 2. Ensiesitys työpajan päätteeksi (Kantola)

Suurin osa työpajoista on ollut intensiivisiä, kahden päivän mittaisia kokonaisuuksia. Kohtaamisista osallistujien kanssa ovat lyhyitä. Usein en ole valitettavasti päässyt seuraamaan näiden lasten tai nuoren kehittymistä pidemmällä aikavälillä. Toisaalta suora kouluopetuksen lomaan sijoitetut työpajat tai toiminta tietyille ryhmille järjestetyillä leireillä on mahdollistanut sen, että kaikki pääsevät mukaan. Näin olemme tarjoneet toimintaa myös niille, jotka eivät yleensä osallistu taidekerhoihin

tai kuulu taiteen perusopetuksen piiriin. Useat kohtaamiset ovat kuitenkin olleet merkityksellisiä ja ihmiset, valmistuneet teokset, prosessit, onnistumiset ja toki myös haasteet ovat jääneet vahvasti mieleeni. Olen myös myöhemmin tavannut joitain työpajoihin osallistuneita ja he ovat kertoneet muistavansa työpajamme ja jakaneet sen hetkisiä kuulumisiaan. Kohtaaminen ja tekeminen on jäänyt heillekin mieleen merkityksellisenä.

Innostamista eri keinoin

Leena Kurki (2004) on puhunut sosiokulttuurista innostamisesta taidekasvatuksen osana, joka perustuu pedagogiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen ulottuvuuteen. Käsitys innostamisesta perustuu kulttuurikäsitteeseen, jonka mukaan kulttuuri ilmenee sekä persoonallisena että yhteisöllisenä kohtalon luomisena. Parhaillaan toimin yhteistyössä romaniyhteisön kanssa. Rakennamme yhdessä romaneille lastenkulttuuria ja tuotamme lastenohjelmille yhteisöllisesti toteutettuja elokuvia, joissa romanit pääsevät osaksi mediavirtaa ja myöhemmin lasten on mahdollista nähdä oman näköisiä ihmisiä Pikku 2:n Teema kanavalta. (ks. Lindfors 2019.) Projekti on osa Suomen Romanipoliittisen ohjelman (ROMPO 3) kielenelvytystä, sillä elokuvat tehdään romanikielellä. Toiminta on ollut myös sosiokulttuurista innostamista menemällä sinne, missä ihmiset ovat. Minä olen osallistunut eri puolella Suomea romaniyhteisöille järjestetyille leireille ja tarjonnut sinne lapsille suunnattua toimintaa.

Kurjen avoimeen ja täysin vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta ei kuitenkaan aina toimi (ks. Kurki 2004.) Olen toiminut paljon myös koulukodeissa ja erityisluokissa. Näissä paikoissa työpajan aloitus on saattanut olla jähmeää. Kun nuorta ei kiinnosta eikä huvita mikään, on syytä löytää jokin keino, jolla hänet saa mukaan toimintaan. Houkuttelun täytyy kuitenkin olla positiivista ja humoristista, sillä yhdessä toimimisen on tarkoitus olla mukavaa. Joskus lupaus kupillisesta kahvia on se tarvittava porkkana. Ohjaajana on hyvä olla valpas ja tuntee kohderyhmänsä kulttuuria. Tästä tiedosta voi ammentaa erilaisia vinkkejä ja täkyjä, mihin osallistujat voivat tarttua. Flegmaattinen ja vastahakoinen aloitus on useinmiten saanut mukavan jatkon, kun työpajaan osallistuvilla on löytynyt heitä kiinnostava tai lähellä oleva aihe.

Joustavuutta ja avoimuutta ohjaamiseen

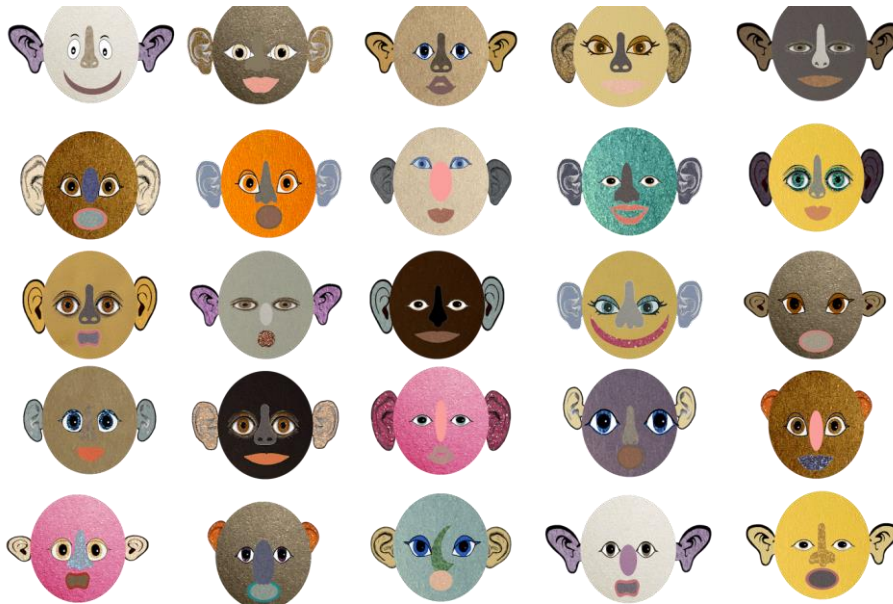
Jokainen opetusryhmä ja kokemukset kohtaamisista ovat olleet erilaisia. Näistä voin kuitenkin poimia joitakin yhtäläisyyksiä. Erityisryhmien kanssa toimimiseen on hyvä varata enemmän aikaa kuin ns. normiryhmän kanssa tekemiseen. Ohjaajalta vaaditaan kärsivällisyyttä, kekseliäisyyttä, huumoria, tasapuolisuutta ja avoimuutta. Oppilaat pitää kohdata yksilönä ja työskentelyn aikana on hyvä havainnoida jokaisen osallistujan viireys- ja tunnetila (ks. Laatinen & Palojärvi 2023,18.; Kivijärvi & Sutela 2021, 9.) Joskus etukäteen laaditut suunnitelmat eivät onnistu. Ohjaajan pitääkin olla joustava ja löytää nopeasti uusi ratkaisu.

Vedin aikoinaan mielenterveyspalveluiden kautta tullutta nuorten ryhmää.

Useamman kerran aikana toiminta ei edennyt mihinkään. Kenelläkään ei ollut ideoita animaation käsikirjoitukseen. Nuoria ahdisti heidän laitossijoitukset ja sosiaaliviranomaisten toiminta. Kielenkäyttö oli rajua ja ilmassa leijui apatia. Päätin unohtaa hetkeksi animaatiot ja taiteen. Osallistujat saivat tehtäväkseen sanoja säästelemättä kirjoittaa kirjeen vihaamilleen sosiaaliviranomaisille. Kirjeet luettiin, mutta niitä ei lähetetty eteenpäin. Seuraavalla kerralla ilmapiiri oli kevyempi ja ahdistus ei enää täyttänyt koko tilaa. Elämän haasteita kuitenkin oli, mutta ryhmä pystyi puhumaan niistä hieman rauhallisemmin. Kyselin osallistujien päivästä ja ajatuksista ja kirjoitin niitä anonymisti ylös. Luin kirjoittamani tarinan nuorille. He hyväksyivät sen ja näin oli syntynyt animaation käsikirjoitus. Tämän jälkeen ryhmän kanssa toimiminen oli helppoa. Tarina oli heidän ja jokainen halusi antaa siihen oman panoksensa. Nuoret tekivät hahmot, animoivat tarinan ja toiminnasta syntyi onnistunut elokuva. Animaatio lähetettiin myöhemmin ulkomaille nuorten elokuvafestivaalille ja osa nuorista lähti matkalle edustamaan Suomea ja omaa elokuvaansa.

Elokuva- / mediatyöpajat monen mahdollistajana

Mediatyöpaja antaa mahdollisuuden erilaisiin lähestymistapoihin. Se voi olla mediakasvatuksellista toimintaa kehittäen medianlukutaitoa, tutustuen laitteisiin ja erilaisiin median lajityyppeihin sekä moninaiisiin elementteihin, mistä valmis teos muodostuu. Median tekeminen on parhaimmillaan ryhmätyötä, missä jokaiselle löytyy oma rooli. Tarvittavia asioita voidaan tehdä yhdessä tai jakaa niin, että yksi vastaa käsikirjoituksesta, toinen tekee musiikkia, osa näyttelee ja joku hoitaa lavasteita. Pääasia on kuitenkin, että jokaisella on tekemistä ja kokee kuuluvansa ryhmään.

Kuva 3. Still kuva Harrastava koululainen hankkeen työpajassa syntyneestä elokuvasta ”Mä oon YES”. <https://www.youtube.com/watch?v=HT4SeTNGmsc>

Mediatyöpajaa voi rakentaa myös sisällön kautta. Ympärillämme oleva maailma ja mielikuvitus antavat äärimmäisen määrän aiheita käsiteltäväksi. Inklusiivinen taidekasvatus sisältää ymmärryksen ja arvostuksen yhteiskuntamme monimuotoisuutta kohtaan. Työpajat voidaan suunnitella sisällöllisesti niin, että osallistujia kannustetaan pohtimaan omia kokemuksia, käsitystä itsestä sekä kulttuurisesti moniarvoista todellisuudesta taiteen keinoin (ks. Rosavaara, 2022, 7.) Työpajat ovat parhaimmillaan osallistujien innostamista, oman identiteetin etsimistä, kannustusta erilaisuuden hyväksymiseen sekä oman minän että muiden ihmisten

osalta ja kulttuurisen identiteetin vahvistamista (ks. Kurki). Toiminnan avulla voidaan tukea osallistujien itsetuntoa, antaa erilaisille ihmisille ja ryhmillä ääni, mahdollisuus tulla kuulluksi ja vaikuttaa heidän elämäänsä sekä tuoda esiin monipuolisesti tarinoita erilaisten ja eritaustaisten ihmisten elämästä.

LÄHTEET

Laatinen, S. & Palojärvi, K. 2023. Harrastamisen Suomen mallin kerho-ohjaajan koulutusmateriaali. Kaikille avoin harrastustoiminta.

https://harrastamissuomenmalli.fi/wp-content/uploads/2023/11/HSM-Opas-2023-pakattu_3.pdf [Viitattu 20.10.2024]

Lindfors, S. 2019. Ajatuksia inklusiivisuudesta ja taiteesta. Teatterikoulun julkaisusarja, 72.2019.

<https://disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide/3-2-ajatuksia-inklusiivisuudesta-ja-taiteesta/> [Viitattu 20.10.2024]

Rosavaara, K. 2022. Kuvataidekoulutuksen ja -kasvatuksen visio 2030.

https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7658/Kuvataidekoulutuksen_visio_2030_2022.pdf?sequence=5&isAllowed=y
[Viitattu 20.10.2024]

Kivijärvi, S. & Sutela, K. 2021. Avoin kohtaaminen ja kunnoitus. Teoksessa Hopea, S. & Mäkinen, M. (Toim.) Saavutettavuusopas lastenkulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille.

Kurki, L. 2004. Sosiokulttuurisen innostamisen perusteita. Lapin yliopisto, Kemitorinon ammattikorkeakoulu, Rovaniemen ammattikorkeakoulu. The snow show talvitaiteen koulutusprojekti.

http://ace.ulapland.fi/talvitaide/oppimateriaalia/talv_ympkasvatus.html

Jatkokurssin pedagogisen tehtäväni saa tekijänimelläni jakaa avoimesti aoe.fi-sivustolla ja artikkelin kirjoittajana olen huolehtinut ja vastaan artikkeliin liittyvien kuvien julkaisuluvasta.